

APERTUS UCZELNIA DOSTĘPNA DLA WSZYSTKICH”

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego,
PO WER Priorytet III Szkolnictwo wyższe dla gospodarki i rozwoju, Działanie 3.5 Kompleksowe
programy szkół wyższych

MATERIAŁY SZKOLENIOWE

Język migowy

Szkolenie
dla
Akademii Nauk Stosowanych Stefana Batorego

S: Akademia
Nauk Stosowanych
Stefana Batorego

Opracowanie: Olga Romanowska

Skierniewice, 2022-2023

Spis treści

Podstawy wiedzy o języku migowym i sposobach komunikowania się	3
Zasady savoir-vivre osób głuchych	6
Przykłady błędów podczas komunikacji z osobą niedosłyszącą	8
Gramatyka PJM	9
Alfabet, liczebniki i liczebniki inkorporowane	12
Część praktyczna – ćwiczenia	13
Przydatny słowniczek	46

Podstawy wiedzy o języku migowym i sposobach komunikowania się

Wszelkie dane na temat liczby głuchych w Polsce są jedynie szacunkowe. W Polsce - według statystyk GUS - jest niemal 850 tys. ludzi z różnymi wadami słuchu. Ponad połowa z nich to osoby niesłyszące lub niedosłyszące. Dodatkowo z roku na rok coraz więcej ludzi przyznaje się do problemów ze słuchem. Obniża się także granica wieku osób, u których występuje niedosłuch - jego skutki odczuwa obecnie już blisko połowa osób poniżej 40. roku życia (dane z 2020 roku). Polski Związek Głuchych w całej Polsce zrzesza ponad 85 000 osób z uszkodzonym słuchem, czego około 35 000 to osoby głuche. PZG w Łodzi zrzesza ponad 6000 osób, w tym około 2500 osób głuchych.

O polskim języku migowym zwykło się mówić, że ma około 200 lat, a więc tyle, ile bez mała Instytut Głuchoniemych w Warszawie, co oznacza, że powstanie tej szkoły przyczyniło się do nie tyle powstania, co uświadomienia sobie przez głuchych istnienia języka migowego, dotąd rozpatrywanego jedynie jako mowa gestów głuchoniemych.

Z kolei istotnym procesem z punktu widzenia krystalizowania się języka migowego i kultury głuchych było powstanie stowarzyszeń zrzeszających dorosłych głuchych.

Do dziś w Polsce oficjalnie i w większości uważa się, że trzeba głuchych rehabilitować, to znaczy uczyć mówić, aparatować, implantować, słowem: zbliżać ich do słyszących. Odmienne stanowiska takie, że głusi mają swój język, kulturę i trzeba im pozwolić się w tym rozwijać, póki co funkcjonują tylko w wąskich kręgach przeważnie młodych głuchych. Utrata słuchu utrudnia, a w wielu przypadkach uniemożliwia opanowanie mowy dźwiękowej jako środka porozumiewania się.

NIE KAŻDY GŁUCHY ZNA DOBRZE JĘZYK POLSKI

Każde dziecko od samych narodzin (a nawet już w brzuchu mamy) jest zanurzone w świecie komunikacji. Podsłuchuje rozmawiających rodziców, słyszy słowa mamy i taty mówiących do niego w trakcie zabawy, przypatruje się rozmowom na ulicy itd... Jego rozwijający się mózg, będący niewiarygodnie plastyczny, w pewnym wieku zaczyna zapamiętywać słowa, chłonać zasady gramatyczne, uczy się też wyrażania swoich myśli i emocji za pomocą słów.

A w przypadku niesłyszącego dziecka? Nie słyszy on tych wszystkich słów, nie jest zanurzone w tym świecie. Nie zawsze aparaty lub implant słuchowy pomoże - może je nie słyszeć wyraźnie bądź z innego powodu nie nabywać słów. W świecie Głuchych

tym naturalnym językiem jest PJM - dziecko je widzi, zaczyna rozumieć znaki i je zapamiętywać. Zaczyna stosować PJM. Natomiast język foniczny, taki jak język polski, staje się dla niego nienaturalny, gdyż musi wkładać w niego wysiłek taki jak w szkole na lekcji, żeby zapamiętać jakiegokolwiek słówka. Nie zapamiętuje go spontanicznie, jak w zabawie, czy w rozmowie z rodzicami, czyli bezwysiłkowo. To przyczynia się do drastycznego spadku efektywności nauki języka. Mowa dziecka głuchego nie rozwija się w sposób naturalny, a warunki opanowania języka różnią się znacznie od warunków, w jakich uczy się języka dziecko słyszące. Dziecko zdrowe stale słyszy jakieś dźwięki, słowa, uczy się języka poprzez naśladowanie mowy najbliższego otoczenia. Dziecko z uszkodzonym słuchem przyswaja język w sposób sztuczny – nie tworzy samodzielnie systemu języka. Dlatego, osoby niesłyszące ukształtowały własny sposób porozumiewania się, w którym dominują takie środki, jak: znaki migowe daktylograficzne i ideograficzne, mimika, pantomimika, gesty wtrącone, mowa ciała. Jedną z form percepcji języka polskiego w postaci mowy dźwiękowej, stosowanych przez osoby niesłyszące, jest odczytywanie mowy z ust. Jest to technika bardzo trudna, męcząca dla wzroku. Na skuteczność procesu wzrokowego odbioru mowy wpływa wiele czynników, m.in. mimika, dykcja, tempo artykulacji nadawcy, sprawność spostrzegania wzrokowego, szybkość kojarzenia odbiorcy, oświetlenie, odległość itp. W Polsce niestety wiele dzieci nie jest w stanie dobrze opanować języka polskiego, pomimo rozwoju technologicznego (lepsze aparaty, implanty słuchowe). Czasami się zdarza, że pierwszym językiem dziecka jest... język migowy, który poznaje dopiero w szkole. Oznacza to, że przez kilka lat nie znało w ogóle żadnego języka. W późniejszym wieku niestety plastyczność mózgu maleje, i to się przyczynia do trudności w nauce języka. Szczególnie fonicznego.

Uwzględniając potrzeby osób niesłyszących w szkołach dla dzieci głuchych, stosuje się metodę totalnej komunikacji. Jest to koncepcja wcielająca odpowiednie słuchowe, manualne i ustne sposoby komunikacji z niesłyszącymi i pomiędzy niesłyszącymi w celu skutecznego porozumiewania się. W komunikacji totalnej wszystkie stosowane środki są równoprawne.

Zawsze jednak podkreśla się integralną rolę mowy dźwiękowej i wykorzystywania pozostałości słuchu, którym znaki migowe powinny jedynie towarzyszyć. W większości szkół dla dzieci głuchych stosuje się miganą odmianę ojczystego języka, zwaną systemem językowo-migowym. Polega ona na tym, że znaków migowych używa się w szyku gramatycznym języka polskiego, dodając końcówki fleksyjne za pomocą alfabetu palcowego. W szkołach coraz więcej jest zatrudnianych nauczycieli niesłyszących i oni prowadzą zajęcia w PJM.

Osoby niesłyszące poza szkołą porozumiewają się Polskim Językiem Migowym (PJM) i ten język przekazują swoim dzieciom. Dziecko głuche rodziców głuchych przychodzi na świat w rodzinie, w której głuchota jest czymś znanym. Dzieci i rodzice

posługują się tym samym językiem, co pozwala na prawidłowy rozwój społeczny dziecka. Rodzice głusi przekazują swoim dzieciom język wizualny, ale dbają też o to, aby przyswoiły sobie język polski w formie pisanej. Chcą oni, aby ich dziecko było zintegrowane w dwóch światach: w świecie głuchych i w świecie słyszących.

Komunikacja totalna

Pojęcie komunikacji totalnej pojawiło się w końcu lat sześćdziesiątych w Stanach Zjednoczonych. Autorem tego pojęcia był Roy K. Holcomb, niesłyszący nauczyciel i równocześnie ojciec dwojga niesłyszących dzieci. W Polsce metoda została opracowana, przystosowana i wprowadzona przez profesor Anielę Korzon. Totalna komunikacja to „prawo każdego głuchego dziecka do wykorzystania wszystkich sposobów porozumiewania się, jakby miało ono możliwość rozwoju języka od jak najwcześniejszych lat swojego życia”. Jest to koncepcja wcielająca odpowiednie słuchowe, manualne i ustne sposoby komunikacji z niesłyszącymi i pomiędzy niesłyszącymi dla zagwarantowania skutecznego porozumiewania się.

Pojęciem komunikacji totalnej określa się porozumiewanie się z osobami niesłyszącymi za pomocą wszystkich dostępnych środków.

PJM – Polski Język Migowy

Klasyczny język migowy, zwany też naturalnym językiem migowym, jest podstawowym środkiem porozumiewania się osób niesłyszących między sobą. Obecnie znany jest pod nazwą PJM, czyli Polski Język Migowy.

Nazwa Polski Język Migowy i skrót PJM zostały wprowadzone do badań językoznawczych w 1994 przez Michaela A. Farrisa (Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu). Polski Język Migowy jest elementem kultury polskiej społeczności ludzi głuchych, którzy postrzegają siebie jako mniejszość etniczną. Powyższa koncepcja klasyfikuje osoby głuche jako przedstawicieli mniejszości językowej, społeczności posiadającej własny język: wizualno-przestrzenny, nie foniczny. PJM jest pierwszym językiem dziecka głuchych rodziców, bez względu na to, czy dziecko jest głuche, czy słyszące. Język polski w formie języka fonicznego nie jest i nie może być językiem rodzimym głuchego. Jest to dla niego język drugi, język obcy, język, którego opanowanie – zazwyczaj możliwe – wymaga specjalnych wysiłków.

PJM jest językiem wizualno-przestrzennym. Teksty PJM nie są linearne, lecz przestrzenne. Aparat artykulacyjny obejmuje wiele części ciała, od rąk i tułowia po głowę i twarz z jej bogatą mimiką. Artykulacja sprowadza się do tworzenia różnych układów dynamicznych i konfiguracji owych części ciała i ich segmentów, także

w sposób symultaniczny. Ruchy mają wiele parametrów, a na kształty znaków nakładają się kształty elementów niejęzykowych, takich jak pantomimika, mimika czy spontaniczna gestykulacja.

Fonogesty charakteryzują się:

- ścisłym powiązaniem z artykulacją, co pozwala na precyzyjną identyfikację artykułowanych lub wymawianych równocześnie głosek,
- przekazywaniem sylabowym,
- korelacją z mową.

Z fonogestami można mówić w naturalnym tempie, podkreślając sylaby i zachowując inne cechy ekspresji słownej.

System opracowany przez K. Krakowiak zawiera osiem układów palców odpowiadających ośmiu grupom spółgłosek. Ustawiane w jednym z czterech wybranych położeń w pobliżu twarzy (lokacjach) oznaczają sylabę, w której pierwszą głoseką jest spółgłoska, a drugą samogłoska.

Główna zasada uzupełniania mowy fonogestami to „podobnemu na ustach towarzyszy inne na dłoni”.

Zasady savoir-vivre osób głuchych

Osoby Głuche mogą być postrzegane jako trudni rozmówcy. Bardzo często otrzymują pytania „Czy jesteś obcokrajowcem? Skąd pochodzisz?”. Wrażenie takie może wynikać z faktu, że część osób Głuchych mówi niewyraźnie, czy niezrozumiale. Nie należy się jednak zrażać i unikać rozmowy. Najważniejsze jest poznanie zbioru zasad, które sprawią, że komunikacja z głuchymi stanie się znacznie łatwiejsza.

Sposoby zwrócenia uwagi, rozpoczęcia rozmowy:

- z pojedynczą osobą:
 - machanie ręką
 - lekkie klepnięcie w ramię

- z grupą:
 - uderzenie otwartą dłonią w stół
 - tupanie
 - miganie światłem
- jeśli wcześniej ustalimy to z Głuchym, można również:
 - rzucić kulką papieru
 - wysłać sygnał z telefonu

W żadnym wypadku nie wolno (!) klepać w okolice karku/ głowy, ponieważ jest to protekcyjny a nawet upokarzający gest.

Nawiąż komunikację:

Machnij ręką – wyciągamy rękę przed siebie i machamy. Ręka jest wyprostowana i powinna skupiać uwagę tak, żeby osoba głucha spojrzała na osobę machającą.

Klepnij lekko w ramię - delikatnie klepiemy ręką w ramię (ważne, jest, żeby uderzać delikatnie, a nie z całej siły. Rada ta może wydać się niepotrzebna, jednak byłam świadkiem, kiedy ktoś mocno uderzył osobę niesłyszącą w ramię), takie zachowanie bez wątplenia nie ułatwiło kontaktu.

Włącz/wyłącz światło – metodę tę stosujemy, gdy wchodzimy do pomieszczenia, gdzie osoby Głuche nie mogą nas od razu zobaczyć (tzw. „mrużymy”). Światło gasimy i zapalamy 2, 3 razy, aż osoba Głucha zwróci na nas uwagę.

Przy białym stole dwie osoby. W dłoni jednej kubek z kawą.

Uderz w stół/tupnij - również w ten sposób można nawiązać kontakt z osobą Głuchą. Szczególnym sygnałem jest dwukrotne stuknięcie dłonią w stół, które, co ciekawe, oznacza smacznego. Tupnięcie również powinno zwrócić uwagę osoby Głuchej dzięki wprawieniu podłoga w drżenie.

Warto też wspomnieć o kilku kwestiach związanych z określeniami pojawiającymi się w przestrzeni publicznej. Najczęściej i najszerzej opisuje się grupę osób z niepełnosprawnością słuchu jako g/Głuchych. To połączenie ze sobą dwóch grup, głuchych i Głuchych. „Głusi” pisani małą literą, to osoby z niepełnosprawnością słuchu, zapisani dużą literą to osoby z niepełnosprawnością słuchu utożsamiające się z kulturą Głuchych. Należy też pamiętać, że nie każda osoba g/Głucha uznaje siebie za kogoś z niepełnosprawnością. Częstym błędem, zazwyczaj nieświadomym, jaki popełniamy, jest nazywanie g/Głuchych głuchoniemymi. Użycie tego terminu jest obraźliwe.

Przykłady błędów podczas komunikacji z osobą niedosłyszącą

Mów – ustaw się przodem do rozmówcy, tak by usta były dobrze widoczne i nie odwracaj się. Podczas rozmowy z osobą Głuchą lub słabo słyszącą niezwykle istotne jest, by nie tracić kontaktu wzrokowego. Komunikacja utrudnia też sytuacja, w której słowa wypowiedane są zbyt szybko lub niewyraźnie. Nie oznacza to, że powinniśmy mówić wolno, czy tym bardziej dzielić wyrazy na sylaby – rozmawiamy zatem w normalnym tempie wolno, ale normalnie. Warto również wspomnieć, że nie każda osoba Głucha potrafi czytać z ruchu ust, mimo to warto zastosować powyższe rady.

Jeśli ktoś nosi brodę lub wąsy koniecznie musi je zgolić – to oczywiście żart. Faktem jest jednak, że trudniej jest zrozumieć taką osobę, co może stanowić poważną przeszkodę w komunikacji. W sytuacji takiej potrzebna może okazać się pomoc tłumacza PJM.

- **Nie stawaj pod światło** - szczególnie mocne, rażące światło może znacząco ograniczyć konwersację, utrudniając odczytanie mowy ciała osobie Głuchej.

- **Użyj kartki i długopisu, albo telefonu** – jest to opcja nie tylko poprawna, ale często po prostu przyspiesza komunikację. Istotne jest, żeby formułować krótkie, proste zdania bez rozpisywania się.

- **Nie krzycz** – to nie pomaga, a nawet może prowadzić do nieporozumień. Pracując z dziećmi byłam świadkiem sytuacji, w której słysząca uczennica podnosiła głos zwracając się do Głuchego chłopca. Dziewczynka chcąc, żeby kolega ją usłyszał czy zrozumiał, krzyczała do niego. Chłopiec, niestety nie zrozumiał intencji koleżanki i zgłosił mi, że się jej boi.

Inne praktyczne porady

- **Nie przechodź między migającymi Głuchymi** - w komunikacji osób Głuchych fundamentalne znaczenie ma kontakt wzrokowy. Nie należy, o ile to możliwe, przechodzić w przestrzeni między nimi, gdyż jest to traktowane jak nieuprzejme przerwanie rozmowy. Nawet jeżeli odstęp między rozmawiającymi jest znaczny np. 2 lub 3 metry, zdecydowanie lepiej jest przejść obok.

- **Nie zasłaniaj tłumacza** - Odnosi się to szczególnie do organizowanych w muzeach, wystawach i podobnych miejscach wydarzeń dostępnych dla Głuchych tj. z udziałem tłumacza języka migowego. Zazwyczaj wydarzenia takie są organizowane dla wszystkich, czyli zarówno osób słyszących, jak i Głuchych. Zdarza się dość często, że osoby słyszące, stając blisko przewodnika i tłumacza języka migowego, zasłaniają te osoby, a Głusi nie mogą skorzystać z przekazywanych informacji.

- **Nie rozmawiaj z tłumaczem, tylko z osobą Głuchą** – zasada ta ma charakter uniwersalny i dotyczy nie tylko sytuacji z udziałem osób Głuchych, ale też niewidomych czy niepełnosprawnych ruchowo. Kiedy zwracasz się do osoby towarzyszącej zamiast osoby ze szczególnymi potrzebami, jest to zachowanie niegrzeczne i może urazić adresata wypowiedzi, gdyż czuje się on ignorowany i pominięty. Zawsze należy patrzeć na osobę, do której się zwracasz bez względu na to, czy jest to osoba Głucha, niewidoma, czy z niepełnosprawnością ruchową. Nigdy nie zwracaj się do tych osób patrząc na tłumacza, czy asystenta.

- **Nie patrz na dłonie, ale w oczy** - jeśli rozmawiamy z osobą Głuchą patrz jej w oczy, gdyż w tym czasie osoba ta może migać albo mówić i migać jednocześnie. Część osób wzmacnia w ten sposób przekaz werbalny. Gdy, podczas rozmowy patrzysz na dłonie osoby Głuchej, możesz rozpraszać swojego rozmówcę utrudniając w ten sposób konwersację.

Gramatyka PJM

PJM język (nie subkod języka polskiego), bo posiada:

słownictwo, trudno powiedzieć, jak liczebne, na pewno znacznie mniej liczebne niż słownictwo języka polskiego; jednakże należy pamiętać, że mała liczebność znaków nie oznacza ograniczonej znaczeniowej polskiego języka migowego ze względu na powszechną w PJM polisemię. Bardzo dużo znaków jest wieloznacznych (w języku polskim „pływać”, „pływalnia”, „pływanie”, w PJM jeden znak ROBIĆ, ewentualnie połączony ze znakami nienamacalnymi lub wykładnikami czasu, trybu, osoby;

gramatykę całkowicie inną od gramatyki język polskiego, bo opartą na wizji, a nie fonii, w sensie na przykład zamiast natężenia głosu jest mimika twarzy albo dynamika ruchu; zamiast końcówki fleksyjnej jest gest/ruch. Gramatyka o charakterze pozycyjnym, PJM jest niefleksyjny. Wyrazy mają zwykle ustaloną kolejność.

język przestrzenny – lokalizacja znaków migowych jest zmienna. Wykorzystuje ona różne miejsca i poziomy przestrzeni w stosunku do nadawcy i odbiorcy, co pozwala na budowanie różnych wypowiedzi z użyciem tych samych znaków.

symultaniczność (nielinearność) - elementy gramatyki nie następują po sobie w jednym czasie dzieje się kilka zjawisk: można np. w jednym czasie zamigać dwa znaki (słowa) albo można zamigać jedno słowo, a pozostałe artykulatory (ręce, ciało, twarz ekspresja) wyrażają dodatkowe elementy znaczeniowe;

elementy niemanualne – wspomagają lub modyfikują przekaz, należą do nich: położenie tułowia, głowy, mimika. Ich stosowanie może nasuwać skojarzenia z pantomimą, należy jednak pamiętać, iż owe elementy stanowią ważną część gramatyki języka migowego, gdyż służą wykorzystaniu przestrzeni, tworzeniu wypowiedzi nielinearnych, modyfikowaniu znaczenia wypowiedzi. Przykładem może być wykorzystanie elementów mimicznych w zasygnalizowaniu pytania lub ruchy tułowia służące tworzeniu znaków kierunkowych, dzięki którym możemy na przykład pokazać rozmowę kilku osób

klasyfikatorowość – klasyfikatory w PJM to znaki niesamodzielne, stosowane jednocześnie ze znakami nadrzędnymi, służące oznaczeniu m. in. czasu, liczby, odcienia emocjonalnego itp.; klasyfikatorami mogą być kształt dłoni, rozmiar, rozlokowanie, nie mające w oderwaniu od kontekstu znaczenia, lecz tylko ogólną charakterystykę znaczeniową; klasyfikatory łączą w sobie przestrzeń migania i ruch, tworząc wizualne reprezentacje graficzne; pełnią więc funkcję organizatorów przestrzeni; klasyfikatory zwykle klasyfikują rzeczowniki, zaimki, przymiotniki do danej klasy według określonej cechy;

fonologię – w polskim języku migowym nie ma dźwiękowych odpowiedników fonemów, są natomiast ich realizacje wizualne składające się na zespół cech dystynktywnych. Dotyczy to w szczególności konfiguracji ręki (układu), niemniej może się też odnosić do pozostałych parametrów znaków takich jak lokalizacja, ruch, orientacja dłoni czy sygnały niemanualne.

morfologię – zgodnie z definicją, morfologia to dziedzina lingwistyki zajmująca się formami odmiennych części mowy (fleksją) oraz słowotwórstwem. Nie ulega wątpliwości, że PJM ma bogatą i bardzo produktywną morfologię. W wyniku procesów morfologicznych zachodzących w PJM pojedyncze znaki migowe zmieniają swoje znaczenie. Dotyczy to chociażby znaków czasownikowych (np. przy znakach/czasownikach kierunkowych), derywatów rzeczownikowych (np. przy tworzeniu wyrazów pochodnych przez dodawanie formantów słowotwórczych do wyrazów podstawowych), wspomnianych wcześniej klasyfikatorów.

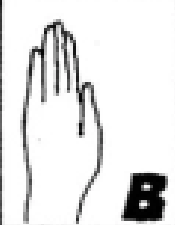

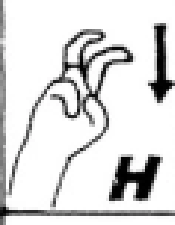

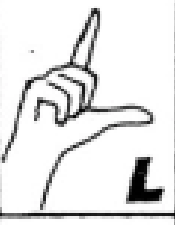

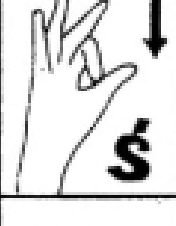

składnię w języku migowym – to opis budowy wypowiedzi i ich klasyfikacja. Bada funkcje różnych wypowiedzi oraz wyrazów w wypowiedzeniu. Analizuje też sposób wyrażania poszczególnych części wypowiedzenia.

artykulator – środek przekazu języka np. znak migowy może być przekazany za pomocą dłoni i mimiki twarzy. Artykulatory są od siebie niezależne co oznacza, że znak migowy można przekazać dłonią lewą lub prawą.

ikonizacja - nawiązanie znaku do desygnatu, naśladowictwo wizualne; wiele znaków w PJM odsyła bezpośrednio do desygnatu, naśladowując jego kształt, ruch itp.

Alfabet

 A	 Ą	 B	 C	 Ć	 CH
 CZ	 D	 E	 Ę	 F	 G
 H	 I	 J	 K	 L	 Ł
 M	 N	 Ń	 O	 Ó	 P
 R	 RZ	 S	 Ś	 SZ	 T
 U	 W	 Y	 Z	 Ź	 Ż

Część praktyczna

Podział na moduły

1. Dzień dobry
2. Rodzina
3. Wygląd i osobowość
4. U głuchych w domu
5. Szkoła
6. W mieście
7. Wypoczynek i sporty
8. Codzienność
9. Czas wolny
10. Wycieczka
11. W razie wypadku
12. Do widzenia

Moduł 1 Dzień dobry

Lekcja 1

Cele:

Uczestnicy:

- Integrują się
- Zapoznają się z zaimkami osobowymi
- Zapoznają się z podstawowymi zwrotami grzecznościowymi w PJM
- Nadają sobie nawzajem przydomki migowe.

Słownictwo migowe

Cześć	przepraszać
Witać	ja
hej	Ty
imię	On/Ona
nazwisko	My
migowy znak	Wy
chłopiec	litery A,L
dziewczynka	przydomki migowe
dziękować	

Lekcja 2

Cele:

Uczestnicy:

- Zapoznają się z pytaniami ogólnymi;
- Zapoznają się z definicją „głuchy” i „głuchoniemy”
- Wprowadzenie do alfabetu palcowego
- Wprowadzenie liczebników
- Wprowadzenie znaków migowych

Słownictwo migowe

Słyszający	uczęszczać
Głuchy	kurs
Słabosłyszający	powtarzać
Lat	daktylografia
Praca/pracować	P,J,M,N
Migać	liczebniki migowe
Uczyć-się	0,1-5,6-9,10,11-15,16-19
Studia/-ować/-ent	tak, nie

Lekcja 3

Cele:

Uczestnicy:

- Zapoznają się z kolejnymi literami alfabetu palcowego;
- Poznają kolejne liczebniki (20-50)
- Zapoznają się z pytaniami szczegółowymi w PJM;
- Uczą się savoir-vivre Głuchych: klepięcie

Powtórzenie ostatniej lekcji

Słownictwo migowe:

Zapoznanie się z kolejnymi literami alfabetu palcowego

E,I,O,K,S,T

Lekcja 4

Cele:

Uczestnicy zapoznają się z:

- Przeczeniami w PJM
- Znakami odnoszącymi się do państw;
- Znakami odnoszącymi się do najpopularniejszych wśród Głuchych kierunków studiów i zawodów;
- Savoir-vivre Głuchych: machanie

Słownictwo Migowe

Zawód	Pedagogika	Anglia
Lekarz	psychologia	Włochy
Szwaczka	informatyka	Szwecja
Nauczyciel	historia	nie jest
Kucharz	Państwo	urodzić
Sprzątac	Polska	wyznacznik miejsca
Stolarz	Rosja	
Kierunek	Francja	

Lekcja 5

Powtórzenie

Cele:

Uczestnicy:

Powtarzają materiał z modułu I „ Dzień dobry”.

Moduł II Rodzina

Lekcja 6

Cele:

Uczestnicy:

- Zapoznają się ze słownictwem migowym odnoszącym się do członków rodziny oraz zwrotami grzecznościowymi;
- Zapoznają się zaimkami dzierżawczymi w PJM.

Słownictwo migowe:

Witam	syn
Dzień dobry	córka (2x)
Dobry wieczór	malarz (artysta)
Dobranoc	fryzjer
Rodzina	listonosz (2x)
Rodzice	księgowa
Mama	mój
Tata	twój
Dziecko	razem
dzieci	

Lekcja 7

Cele:

Uczestnicy:

- Rozwijanie umiejętności porozumiewania się kanałem wizualno-przestrzennym,
- Wykonują ćwiczenia przestrzenne w PJM.

Lekcja 8

Cele:

Uczestnicy:

- Zapoznają się z kolejnymi znakami odnoszącymi się do członków rodziny w PJM.
- Przyswajają kolejne liczebniki migowe: 51-100
- Zdobywają wiedze nt. savoir-vivre Głuchych: zawołanie

Słownictwo Migowe:

Babcia	kobieta
Dziadek	mężczyzna
Ciocia	kolega/koleżanka
Wujek	przyjaciół/przyjaciółka

Moduł III

Wygląd i osobowość

Lekcja 11

Cele

Uczestnicy:

- Zapoznają się ze słownictwem migowym odnoszącym się do nazw kolorów;
- Dowiadują się jak używać kolorów względem grup odniesienia;
- Przyswajają mimikę odnoszącą się do znaków JASNY, CIEMNY.

Słownictwo migowe:

Kolor/barwa	oczy
Biały	włosy
Czerwony	wąsy
Żółty	broda
Niebieski	jasny
Zielony	ciemny
Różowy	blond
Pomarańczowy	rudy
Fioletowy	piwne
Szary	mieszane
Brązowy	wskaźnik
Czarny	

Lekcja 12

Cele

Uczestnicy:

- Zapoznają się ze słownictwem migowym odnoszącym się do cech wyglądu;
- Poznają układ, relacje rzeczownika z przymiotnikiem;
- Potrafią używać czasownika kierunkowego mieć

Słownictwo migowe:

Chudy	krótki
Gruby	długi

Niski	grzeczny
Wysoki	łobuz
Brzydki	aparat
Ładny	implant
Wolny	okulary
Szybki	mieć
Smutny	nie mieć
Wesoły	jest
Blisko	stary
Daleko	nowy

Lekcja 13

Cele

Uczestnicy:

- Zapoznają się ze słownictwem migowym odnoszącym się do cech charakteru;
- Ćwiczą umiejętność odbierania komunikatów w PJM;
- Zapoznanie się z kolejną zasadą savoir-vivre Głuchych: Tupanie

Słownictwo migowe:

Charakter	lękliwy
Spokojny	wrażliwy
Zły	leniwy
Nerwowy	uczciwy
Nieśmiały	fałszywy
Odważny	

Lekcja 14

Cele

Uczestnicy:

- Zapoznają się z kolejnymi literami w PJM oraz nowym słownictwem migowym;

Słownictwo migowe

B,G,R,W,U,Y

Spodnie	sportowy
Spodenki	elegancki
Spódnica	czapka
Sukienka	szalik
Sweter	rękawiczki
Bluza	buty
Podkoszulek	torba
Koszula	torba podróżna
T-shirt	plecak
Skarpetki	zegar
Kurtka	ubierać
Garnitur	Marynarka/garsonka/żakiet

Lekcja 15

Cele

Uczestnicy:

- Powtarzają materiał z modułu III „wgląd i osobowość”.

Moduł 4

U głuchych w domu

Lekcja 16

Cele

Uczestnicy:

- Zapoznają się ze słownictwem migowym odnoszącym się do miejsc zamieszkania;
- Zapoznają się z funkcją topograficzną przestrzeni migowej;
- Dowiadują się jak powinno wyglądać miejsce zamieszkania spełniające potrzeby osób Głuchych.

Słownictwo migowe:

Dom	ogród
Willa	ściana
Blok	podłoga
Pokój/salon	sufit
Toaleta	balkon
Łazienka	rower
Korytarz	samochód
Kuchnia	motor
Sypialnia	brama
Garaż	plot
Piwnica	drzewo
Schody	miganie światła
domofon	

Lekcja 17

Cele:

Uczestnicy:

- Zapoznają się ze słownictwem migowym odnoszącym się do wyposażenia domu;
- Zapoznają się z strukturą opisu w PJM;
- Uczą się savoir-vivre Głuchych.

Lekcja 18

Cele

Uczestnicy:

- Zapoznają się z kolejnymi znakami odnoszącymi się do wyposażenia domu;
- Zapoznają się ze strukturą opisu obiektów w PJM z uwzględnieniem liczby.

Słownictwo migowe:

Salon/pokój	film
Meble	oglądać
Stół	goście
Fotel	pogawędka
Kanapa	ciasto
Krzesło	herbata
Łóżko	kawa
Obraz	cukier
Kwiat	odpoczywać
Biurko	zapraszać
Półka	przyjść
Tv plazmowy	wyjść

Lekcja 19

Cele

Uczestnicy:

- Zapoznają się z kolejnymi znakami z modułu „U głuchych domu”.

Słownictwo migowe:

Lustro	kąpać
Wanna	czesać
Prysznic	myć twarz
Umywalka	myć zęby
Muszla klozetowa	spać
Ręcznik	piżama
Grzebień/szczotka	woda
Mydło	ciepło
Szczotka do zębów	zimno
Pasta do zębów	gorąco
Czysty	chłodno
Brudny	

Lekcja 20

Cele:

Uczestnicy:

- Powtarzają materiał z modułu IV „ U głuchych w domu”.

Moduł V

Szkoła

Lekcja 21

Cele

Uczestnicy zapoznają się ze:

- Słownictwem migowym szkoły oraz jej personelu
- Zastosowaniem znaku PRZEDSTAWIĆ/TO JEST

Słownictwo migowe:

Szkoła	Liceum
Internat	uniwersytet
Boisko	dyrektor
Hala/sala gimnastyczna	nauczyciel
Biblioteka	sekretarka
Szatnia	wychowawca
Klasa	profesor
Sala komputerowa	uczeń
Basen	przedstawić/ to-jest
Szkoła podstawowa	nauczać
Szkoła zawodowa	pożyczać

Lekcja 22

Cele

Uczestnicy:

- Zapoznają się z nowym słownictwem migowym
- Przypominają sobie jak zadawać pytania szczegółowe w PJM.

Słownictwo migowe:

Matematyka	słownik
Chemia	encyklopedia
Geografia	kalkulator
Biologia	mapa
w-f	kreda
język polski	praca-domowa
język angielski	pisać
lekcja	odpowiadać
przerwa	pytać
ćwiczenie/ćwiczyć	opowiadać
tablica	wyjaśniać
książka	dłaczego
zeszyt	

Lekcja 23

Cele:

Uczestnicy zapoznają się z:

- Z nowym słownictwem;
- Z czasownikami kierunkowymi w PJM

Słownictwo migowe

Ocena	wiedzieć
Słaba	nie-wiedzieć
Dobra	zdolny
Klasówka	nie-zdolny
Egzamin	temat
Matura	problem
Świadectwo	wymagający
Dyplom	surowy
Komunikacja	przeciętny
Łatwa	wybitny

Ciężka

miły

Rozumieć

łagodny

Nie-rozumieć

Lekcja 24

Cele:

Uczestnicy:

- Zapoznają się z nowym słownictwem migowym;
- Uczestniczą w ćwiczeniach pantomimicznych

Słownictwo migowe:

Dyskutować

filmować

Lubić

robić-zdjęcia

Nie-lubić

obserwować

Dawać

pilnować

Oddawać

biegać

Pomagać

skarżyć

Grać w piłkę

dokuczać

Grać w siatkówkę

zajęty

Plotkować

wolny

Wywiad-prowadzić

Lekcja 25

Cele

Uczestnicy powtarzają materiał z modułu V „szkoła”

- Z pomocą lektora uczestnicy powtarzają znaki z modułu V;
- Lektor zamiga kilka pytań a Ty postaraj się na nie odpowiedzieć

Moduł VI

Miasto oczami głuchych

Lekcja 26

Cele:

Uczestnicy:

- Zapoznają się z nowym słownictwem migowym w PJM;
- Poznają specyfikę znaków jechać/dojechać;
- Dowiadują się co może zaburzyć konwersacje w języku migowym.

Słownictwo migowe:

Sklep	pizza
Park	sok pomarańczowy
Restauracja	kelner
Kościół	biblia
Rzeka	autobus
Plac	tramwaj
Ulica	taksówka
Droga	przystanek/stacja
Klient	most
Kupić	jechać
Spacerować	dojechać
Chodzić	w-prawo
Pić	w-lewo

Lekcja 27

Cele:

Uczestnicy:

- Zapoznają się z nowym słownictwem migowym w PJM;
- Dowiadują się jak zachować się w sytuacji, gdy na swojej drodze napotkają Głuchych konwersujących ze sobą, tak aby nie przeszkodzić im w komunikacji

Słownictwo migowe:

Hotel	hipermarket
Dworzec kolejowy	kiosk
Dworzec autobusowy	mleko
Poczta	woda
List	ciastko
Koperta	gazeta
Kartka A4	obok
Pocztówka	naprzeciwno
Długopis	zamawiać
Znaczek	czekać
Księgarnia	przyjechać
Kawiarnia	wyjechać

Lekcja 28

Cele:

Uczestnicy:

- Zapoznają się kolejnymi literami alfabetu palcowego;
- Zapoznają się nowym słownictwem migowym w PJM;
- Dowiadują się, że nie powinno się patrzeć na ręce podczas konwersacji.

Zapoznaj się z kolejnymi literami alfabetu palcowego

C,D,F,H,Z

Słownictwo migowe:

Miasto	Przychodnia
Klub	szpital
Świetlica	policja
Warsztat	straż pożarna
Polski Związek Głuchych	lunapark
Basen	cyrk
Urząd Miasta	wieś
Urząd Skarbowy	iść
ZUS	pójść
PZU	

Lekcja 29

Cele:

Uczestnicy:

- Zapoznają się z nowym słownictwem migowym w PJM;
- Dowiadują się o konieczności utrzymania kontaktu wzrokowego podczas komunikacji.

Słownictwo migowe

Teatr	Straszny
Kino	bajka
Muzeum	napisy
Dyskoteka	obraz
Wstęp	tańczyć
Bilet	miejsce
Tanio	zakupy
Drogo	kolejka
Zły	chcieć
Dobry	nie-chcieć
Nudny	

Lekcja 30

Powtórzenie

Cele:

- Uczestnicy powtarzają materiał z modułu VI „Miasto oczami głuchych”

Moduł VII

Wypoczynek i sport

Lekcja 31

Uczestnicy:

- Zapoznają się ze słownictwem migowym z zakresu sportu i wypoczynku;
- Dowiadują się o sposobach spędzania wolnego czasu przez Głuchych.

Słownictwo migowe:

Szachy	biegać
Warcaby	koniec/kończyć
Karty	łowić-ryby
Kości	polować
Puzzle	badminton
Turystyka	snowboard
Jezioro	nordic-walking
Morze	ognisko
Góry	grill
Namiot	kiełbasa
Domek-letniskowy	kaczka
Przygotowywać	ryby
chodzić	

Lekcja 32

Cele:

Uczestnicy:

- Zapoznają się z nowym słownictwem migowym;
- Dowiadują się kim jest Terence Parkin

Słownictwo migowe

Olimpiada	świat
Lato	turniej
Zima	zawody
Mistrzostwo	trening
Europa	kadra
Medal	rekord
Złoty	forma
Srebrny	doping
Brąz	złapać
Zdobyć	RPA
Nie-udać-się	Australia
Udać-się	

Lekcja 33

Cele

Uczestnicy:

- Zapoznają się nowym słownictwem migowym
- Dowiadują się czym jest Deaflympic

Słownictwo migowe:

Kolarstwo	kulturystyka
Żużel	jeździectwo
Żeglarstwo	skok-do-wody
Jazda-na-nartach	bilard
Pływanie	wioślarstwo
Wspinaczka	golf
Jazda-na-łyżwach	gimnastyka
Tenis	boks
LA (lekkoatletyka)	łucznictwo

Karate

polo

Judo

podnoszenie-ciężarów

Hokej

szermierka

Lekcja 34

Cele

Uczestnicy:

- Zapoznają się nowym słownictwem migowym;
- Ćwiczą umiejętność odbierania komunikatorów w PJM;
- Dowiadują się czym jest Polski Związek Sportu Niesłyszących.

Słownictwo migowe:

Półka-nożna

drużyna

Stadion

bramkarz

Klub

obrońca

Liverpool

napastnik

Barcelona

pomocnik

Manchester United

kapitan

Chelsea

trener

Milano

czerwona-kartka

Gol

żółta kartka

Faul

wygrać

Sędzia

przegrać

Zawodnik

przynależność

Zawodnicy

PZSN

Lekcja 35

Powtórzenie

Cele

- Uczestnicy
- Powtarzają a znaki z modułu VII „wypoczynek i sport”
- Pytają lektora o wątpliwości z związku z pewnymi zagadnieniami PJM.

Moduł VIII Codziennosc

Lekcja 36

Cele

Uczestnicy:

- Zapoznają się z nowym słownictwem migowym;
- Zapoznają się z gramatyką tworzenia czasu przeszłego w PJM;
- Dowiadują się co to jest Kultura Głuchych.

Słownictwo migowe:

Poniedziałek	przedwczoraj
Wtorek	codziennie
Środa	dawniej
Czwartek	było
Piątek	nie-było
Sobota	kiedy
Niedziela	tydzień
Weekend	przez-tydzień
Dzisiaj	wyznacznik terminu
Wczoraj	

Lekcja 37

Cele

Uczestnicy:

- Zapoznają się z nowym słownictwem migowym;
- Zapoznają się z gramatyką tworzenia czasu przeszłego w PJM.

Słownictwo migowe

Styczeń	listopad
Luty	grudzień
Marzec	miesiąc
Kwiecień	potem
Maj	przyszłość
Czerwiec	będzie
Lipiec	nie-będzie
Sierpień	jutro
Wrzesień	pojutrze

Październik

Lekcja 38

Cele

Uczestnicy:

- Zapoznają się z nowym słownictwem migowym w PJM;
- Dowiadują się co to są liczebniki inkorporowane;
- Zapoznają się z terminem: audyzm.

Słownictwo migowe:

Teraz	3-lata
Dzień	niedługo
2-dni	długo
3-dni	krótco

2-tygodnie	za-chwilę
3-tygodnie	robić
2-miesiące	zawsze
3- miesiące	nigdy
Rok	cały
2-lata	

Lekcja 39

Cele

Uczestnicy:

- Zapoznają się z nowym słownictwem migowym w PJM;
- Zapoznają się z liczebnikami inkorporowanymi odnoszącymi się do godzin;
- Dowiadują się o powtarzalności Uniwersytetu Gallaudeta.

Słownictwo migowe:

Godziny 1-9,10,11,12	wracać
Rano-wcześnie	pranie
Rano	kupować
Popołudnie	naprawiać
Wieczór	fajnie
Noc	wiosna
Przed	lato
Po	jesień
Wstawać	zima
Wychodzić	

Lekcja 40

Cele

Uczestnicy

- Powtarzają materiał z modułu VIII „codziennosc”

Moduł IX

Czas wolny

Lekcja 41

Cele:

Uczestnicy:

- Zapoznają się z nowym słownictwem migowym w PJM.

Słownictwo migowe:

Czas	pianino
Czas wolny	rozrywka
Działka	słuchać
Gitara	surfować po internecie
Grać na komputerze	talent
Internet	tańczyć
Koszykówka	urlop
Nauka	wakacje
Nie-mieć-czasu	zainteresowanie
Obowiązek	ZHP
Oglądać DVD	netflix

Lekcja 42

Cele

Uczestnicy:

- Zapoznają się z nowym słownictwem migowym w PJM;
- Zapoznają się z kolejnymi literami alfabetu palcowego.

Zapoznaj się z kolejnymi literami alfabetu palcowego

Ć,Ń,Ó,Ś,Ż,Ł

Słownictwo migowe:

Warzywa	jabłko
Owoce	gruszka
Pomidor	banan
Cebula	pomarańcza
Ogórek	śliwka
Marchew	winogrona
Kapusta	truskawka
Sałata	witamina
Włoszczyzna	orzech
Cytryna	zupa

Lekcja 43

Cele

Uczestnicy:

- Zapoznają się z liczebnikami inkorporowanymi odnoszącymi się do waluty
- Dowiadują się tego czym jest DeafArt

Słownictwo migowe:

Złoty	grosz
1-5 zł	1-5 gr
6-9 zł	10 gr
10 zł	20 gr
11-15 zł	50 gr
20 zł	sprzedawać
30 zł	kosztować
50 zł	Ile-kosztuje?
100 zł	ile

Lekcja 44

Cele:

Uczestnicy:

- Zapoznają się z nowym słownictwem migowym w PJM.

Słownictwo migowe:

Malować	kurz
Remontować	sprzątać
Oczyszczać	
Poprawiać	Szmata
Porządek	miotła
Bałagan	szufelka
Farba	płyn
Pędzel	młotek
Okno	gwóźdź
Drzwi	sprawdzać

Lekcja 45

Cele:

Uczestnicy:

- Powtarzają materiał z modułu IX „czas wolny”;
- Podają jak najwięcej przykładów znaków, które wykorzystują określoną przez lektora konfigurację dłoni.

Moduł X

Wycieczka

Lekcja 46

Cele:

Uczestnicy:

- Zapoznają się z nowym słownictwem migowym w PJM;
- Zapoznają się funkcją znaku GRUPA.

Słownictwo migowe:

Pociąg	paszport
Statek	wiza
Samolot	normalny
Metro	ulgowy
Autokar	kantor
Wczesnie	pieniądze
Późno	euro
Konduktor	złoty (waluta)
Prywatny	ubezpieczenie
Zgrupowanie	opiekun
Wycieczka	pakować
Podróżować	pensjonat

Lekcja 47

Cele

Uczestnicy:

- Zapoznają się z nowym słownictwem migowym w PJM;
- Powtarzają funkcję znaku TO-JEST;
- Dowiadują się, że istnieją znaki migowe sławnych osób.

Słownictwo migowe:

Przewodnik	pogoda
Paryż/Wieża Eiffla	słońce
Katedra	upał
Pałac/zamek	deszcz
Piramida	wiatr
Szkło	Chopin
Targ/rynek	Napoleon
Łuk	sławny
Kolumna	popularny
Pomnik	portret
Prom	zobaczyć/widzieć
Uniwersytet	

Lekcja 48

Cele:

Uczestnicy:

- Zapoznają się nowym słownictwem migowym w PJM;
- Dowiadują się czym jest IS (International Sign)

Słownictwo migowe:

ASL	arystokracja
FSL	pokazać
IS	biedny
USA	bogaty

Migać-długo	odwiedzać-wiele-razy
Kawał	młodzież
Budynek	wymiana
Założyć	liczebniki porządkowe(1-9)
Książd	

Lekcja 49

Cele

Uczestnicy:

- Zapoznają się nowym słownictwem migowym w PJM;
- Wykonują ćwiczenia rozwijające umiejętność nadawania i odbierania komunikatów w PJM.

Słownictwo migowe:

Ślimak	parasol
Małże	mapa
Rogal	komórka
Bagietka	buszować (nieformalny)
Menu	wziąć
Rezerwacja	zgubić
Zdjęcie/aparat fot.	ambasada
Pamiątka	zgłosić
Na-wszelki-wypadek	zostawić
Okulary przeciwsłoneczne	

Lekcja 50

Powtórzenie

Cele

Uczestnicy:

- Powtarzają materiał z modułu X „wycieczka”

Moduł XI

„W razie wypadku”

Lekcja 51

Cele

Uczestnicy:

- Zapoznają się z kolejnymi literami alfabetu palcowego oraz nowym słownictwem migowym w PJM.

Zapoznaj się z kolejnymi literami alfabetu palcowego.

A, E, CH, CZ, SZ, RZ

Słownictwo migowe:

Wypadek	zdrowy
Pogotowie	leki
Ręka	wezwać
Noga	zadzwoń-kier
Kręgosłup	nie-wolno
Złamanie	nie-można
Zwichnięcie	można
Siniaki	leżeć
Gorączka	przenosić
Ból	chory

Lekcja 52

Cele

Uczestnicy:

- Zapoznają się z nowym słownictwem w PJM.

Słownictwo migowe:

Masaż serca	wysoko
Sztuczne oddychanie	nisko
Zawał	badać
Rana	zastrzyk
Badanie-krwi	wymiotować
Ratować	oddychać
Życie	kroplówka

Śmierć	musieć
Ciśnienie	szybko
Kręci-mi-się-w-głowie	powiadomić
Tętno	zemdleć

Lekcja 53

Cele:

Uczestnicy:

- Zapoznają się z kolejnym słownictwem migowym w PJM.

Słownictwo migowe:

Katastrofa	wulkan
Zagrożenie	pożar
Trzęsienie-ziemi	epidemia
Powódź	mróz
Zawalenie (budynku)	deszcz
Tsunami	choroba
Wybuch	trucizna
Elektrownia	zginąć/umierać
Japonia	powietrze
zanieczyszczenie	

Lekcja 54

Cele

Uczestnicy:

- Zapoznają się z nowym słownictwem migowym w PJM.

Słownictwo migowe:

Susza	morze
Upał	kwaśny

Huragan	wycinać(drzewo)
Wyginiecie	zamach
Samolot-uderzać	burza
Utoniecie (statek)	wieża
Głód	wolontariusz/społeczny
Brak	Nowy-Jork
Ropa	Brazylia
Zalewać	Afryka

Lekcja 55

Powtórzenie

Cele:

Uczestnicy:

Powtarzają materiał z modułu XI „, w razie wypadku”.

Przydatny słowniczek

ORALIZM - jest to epoka w szkolnictwie głuchych, która zabraniała migać, i wymuszała naukę mówienia. Na ogół Głusi patrzą na oralizm negatywnie, gdyż była ona uderzeniem w ich godność. W wielu szkołach za używanie języka migowego nawet na przerwie przez ucznia groziło karą, a nawet biciem.

AUDYZM - jest to negatywny stosunek, podejście słyszących do Głuchych, m.in. nieuznający ich potrzeb stosowania języka migowego.

DEAF ART - jest to "sztuka Głuchych", wywodzący się z Ameryki, gdzie Kultura Głuchych jest mocno rozwinięta. Obrazy z nurtu "Deaf Art" często ukazują świat postrzegany oczami Głuchego lub osób w nim przebywających. Często pojawiają się motywy: dłoni, oczu, ucha, języka migowego lub ust, jako metafora oralizmu.

CODA - słyszące dzieci niesłyszących rodziców (po ang. Children of Deaf Adults). Bardzo często CODAcy zostają w dorosłości tłumaczami języka migowego, gdyż język migowy był dla nich pierwszym językiem, którego się nauczyli w domu.

DEAF TIME - określenie wyjątkowo szybko upływającego czasu w trakcie migania z drugim Głuchym.

POEZJA MIGANA - jest to forma sztuki PJM, której cechują pewne, ściśle określone zasady, tak jak w przypadku języka polskiego wiersze. O poezji miganej można więcej przeczytać tutaj.

SYMBOLIKA GŁUCHYCH

Symbolem Głuchych jest motyl, najczęściej koloru niebieskiego, lub ew. w odcieniach turkus, gdyż motyle są głuche. Skrzydła motyla natomiast symbolizują barwność i piękno PJM, a trzepot skrzydeł odzwierciedla jego dynamikę i szybkość. Jest to ogólnie przyjęty, międzynarodowy znak Głuchych. Często przyjmuje się za symbol Głuchych także dłonie, które są podstawowym narzędziem komunikacyjnym w języku migowym. Najbardziej kojarzonym symbolem przez osoby słyszące jest symbol przekreślonego ucha, jednak ujmuje ona Głuchych w kategorii pewnych braków, dysfunkcji. Motywy dłoni i motyla mają wymiar bardziej pozytywny, bo zwracają uwagę na piękno i potencjał. Natomiast przyjętym kolorem symbolizujących Głuchych jest turkus. Kolor turkusowy jest symbolem zaufania, nadziei i wiary w siebie i innych ludzi.

PEŁNY WARIANT SYSTEMU JĘZYKOWO-MIGOWEGO polega na równoległym przekazywaniu tego samego tekstu w języku mówionym i miganim z dokładnością "co do litery", a więc precyzyjne odwzorowanie w przekazie miganim tekstu polskiego razem z końcówkami fleksyjnymi. Dla każdej odmiennej części mowy ustalona została tzw. forma podstawowa (przykładowo dla rzeczowników jest

to mianownik liczby pojedynczej), która nie wymaga uzupełniania końcówką daktylograficzną, natomiast każda inna forma fleksyjna (zwana formą pochodną) wymaga uzupełnienia końcówki za pomocą alfabetu palcowego. Jest to wariant powolny w przekazie, ale o dużej wartości dydaktycznej. Jego podstawową zaletą jest dokładność i precyzja przekazywania w języku migany, dokładność, która pozwala na kształtowanie prawidłowych zasad gramatyki polskiej, a w konsekwencji prawidłowego myślenia językowego. Wadą tego wariantu, mimo ograniczenia liczby końcówek dzięki wprowadzeniu form podstawowych, jest stosunkowo wolne tempo przekazywania, wolniejsze o ok. 30% od mówienia w normalnym tempie. Ograniczenie tempa, występujące w manualnej części przekazu, a w konsekwencji spowalniające również mowę, wynika z dużego udziału daktylografii w pochodnych formach wyrazów. Stąd też wariant ten ma zastosowanie przede wszystkim w dydaktyce dzieci niesłyszących. Pełny wariant systemu językowo-migowego nie może być wykorzystywany w każdym przypadku, szczególnie tam, gdzie tempo przekazu jest wymuszone i zbliżone do normalnej mowy, a więc przede wszystkim przy tłumaczeniu na system językowo-migowy bieżących wypowiedzi innych osób.

UPROSZCZONY WARIANT SYSTEMU JĘZYKOWO-MIGOWEGO nazwany wariantem użytkowym. Jest on wprawdzie nieco mniej kształcący, ale łatwiejszy i wygodniejszy w posługiwaniu się, a tempo przekazywania w języku migany dorównuje normalnej mowie, co powoduje, że przekaz mówiono-migany wariantem użytkowym systemu nie powoduje opóźnień nadawania i odbioru informacji. Z tym wariantem systemu językowo-migowego spotykamy się oglądając programy telewizyjne dla niesłyszących. Wariant użytkowy systemu językowo-migowego polega na równoczesnym przekazywaniu tekstu mówionego i jego tłumaczenia na język migany za pomocą tylko znaków ideograficznych bez użycia końcówek. Oznacza to, że jednemu ideogramowi odpowiada właściwy wyraz we wszystkich swoich formach gramatycznych (z wyjątkiem czasu przeszłego czasowników), a odpowiednią, właściwą w danym przypadku formę gramatyczną odczytuje się z układu ust. Ograniczenie i uproszczenie części manualnej w tym wariantcie systemu nie oznacza całkowitej rezygnacji z alfabetu palcowego. Daktylograficzne końcówki stosuje się nadal przy czasie przeszłym czasowników (np. ja czytałem książkę) oraz w tych wszystkich przypadkach, gdzie jego pominięcie powodowałoby istotną wieloznaczność wypowiedzi. Alfabet palcowy nadal ma zastosowanie przy przekazywaniu imion własnych, synonimów i wyrazów bliskoznacznych, a także przy wprowadzaniu nowych pojęć wraz z ich znakami migowymi.

Alfabet palcowy stanowią dziś integralną część języków migowych i wchodzi w zależność ze znakami pojęciowymi, chociaż są one znacznie bliższe językom dźwiękowym, a w szczególności ich odmianom pisanym. Odpowiadają one bowiem literom, na które można rozczłonkować każdy wyraz języka dźwiękowego, nie ma jednak takiej możliwości, aby na litery rozczłonkować ideograficzny znak migowy. Z tej też przyczyny w klasycznym języku migowym nie występują końcówki fleksyjne, daje się natomiast dostrzec wpływ alfabetu palcowego na powstawanie nowych znaków w językach migowych, w których często wykorzystuje się układ palców charakterystyczny dla znaków alfabetu palcowego, odpowiadających literom,

rozpoczynającym dany wyraz Przykładami takich znaków są znaki ideograficzne odpowiadające pojęciom: kto, który, każdy, co, my, wy, objętość, ważny, lub niektórym dniom tygodnia itd.

Linki do materiałów w ramach samokształcenia:

<https://migam.org/lekcje-pjm-i-asl/>

<http://fris.sektor3.wroclaw.pl/index.php/dla-slyszacych/>

<https://www.slownikpjm.uw.edu.pl/>

<https://swiatgluchych.pl/slownik-jezyka-migowego/>

<https://pzg.warszawa.pl/slownik/>